

ност, която повишава като цяло нивата на автономността.

Трябва да подчертаем, че отделните компоненти на автономността са независими. Възможно е при постигната например висока поведенческа автономност нивата на емоционалната автономност да останат много ниски. Следователно хората, които имат точно и ясно дефинирани, стабилни във времето представи за себе си, и които разчитат на тези представи като на достатъчно коректни и адекватни собствени репрезентации, ще имат по-голяма поведенческа независимост. Това може да бъде обяснено с наличието на устойчиви, надеждни и по-високо диференцирани представи относно собственото поведение: докъде можем да стигнем в своята спонтанност и какви поведения сме включили в поведенческия си репертоар. Колкото повече и по-лесно достъпни са представите за собствените ни поведения, толкова по-лесно можем да избираме сред тях социално най-приемливото и адекватно поведение в конкретната ситуация.

Логично е допускането, че ако тези условия са съчетани с висока самооценка, ефектите ще бъдат още по-силно изразени. Бъдещите изследвания ще проверят дали действително самооценката е опосредстващата променлива между автономност и яснота на Аз-образа.

ИЗВОДИ И ЗАКЛЮЧЕНИЕ

- Съществува положителна слаба линейна зависимост между равнището на автономност на личността и нивото на структурираност на Аз-образа.
- При хората с добре структурирани Аз-перцепции (стабилни, с висока надеждност и висока съгласуваност) се наблюдава значимо по-висока степен на поведенческа автономност, т.е. по-голяма поведенческа свобода и по-висока отговорност по отношение на собственото поведение.
- Останалите компоненти на автономността: емоционална, ценностна и автономност по отношение на семейната

лоялност, не показват значимо по-високи равнища при лицата с висока яснота на Аз-образа.

- Включването на повече компоненти на Аз-концепцията (например, комплексност и диференциация на Аз-образа, и самооценка) при изследването на капацитета за автономно функциониране на личността ще допринесе за получаването на една по-пълна и ясна картина относно факторите, които играят ключова роля за изграждането на автономната личност.

Ниските нива на надеждност на скалите за измерване компонентите на автономността и малкият обем на извадката сериозно редуцират надеждността на резултатите от емпиричното изследване. В случай, че изводите бъдат потвърдени от допълнителни изследвания, те биха могли да намерят практическо приложение за улесняване консултативната психологична работа с хора, които имат трудности да бъдат по-спонтанни и автентични на социалната сцена, да носят отговорност за своето поведение или биха искали да постигнат по-високи степени на свобода на действие.

ЛИТЕРАТУРА

1. **Anderson, R., Worthington, L., Anderson, W., Jennings, G.** (1994). The Development of an Autonomy Scale. *Contemporary Family Therapy*, 16(4).
2. **Butzer, B., Nicholas A. Kuiper, N.** (2006). Relationships between the frequency of social comparisons and self-concept clarity, intolerance of uncertainty, anxiety, and depression. *Personality and Individual Differences*, 41, 167-176.
3. **Campbell, J., Trapnell, P., Heine, S., Katz, I., Lavallee, L., Lehman, D.** (1996). Self-concept clarity: Measurement, personality correlates, and cultural boundaries. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(1), 141-156.
4. **DeMarree, K., Rios, K.** (2014). Understanding the relationship between self-esteem and self-clarity: The role of desired self-esteem. *Journal of Experimental Social Psychology*, 50, 202-209.
5. **Diehl, M., Hay, E.** (2011) Self-concept differentiation and self-concept clarity across adulthood: association with age and psychological well-being.

- ing. *The International Journal of Aging and Human Development*, 73(2): 125-152.
6. **Hasson-Ohayona, I., Mashiach-Eizenberg, M., Elhasid, N., Yanos, P., Lysaker, P., Roe, D.** (2014). Between self-clarity and recovery in schizophrenia: reducing the self-stigma and finding meaning. *Comprehensive Psychiatry*, 55, 675-680.
 7. **Stopa, L., Brown, M., Luke, M., Hirsch C.** (2010). Constructing a self: The role of self-structure and self-certainty in social anxiety. *Behaviour Research and Therapy*, 48, 955-965.
 8. **Wu, J., Watkins, D., Hattie, J.** (2010). Self-concept clarity: A longitudinal study of Hong Kong adolescents. *Personality and Individual Differences*, 48, 277-282.
 3. **Campbell, J., Trapnell, P., Heine, S., Katz, I., Lavalley, L., Lehman, D.** (1996). Self-concept clarity: Measurement, personality correlates, and cultural boundaries. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(1), 141-156.
 4. **DeMarree, K., Rios, K.** (2014). Understanding the relationship between self-esteem and self-clarity: The role of desired self-esteem. *Journal of Experimental Social Psychology*, 50, 202-209.
 5. **Diehl, M., Hay, E.** (2011) Self-concept differentiation and self-concept clarity across adulthood: association with age and psychological well-being. *The International Journal of Aging and Human Development*, 73(2): 125-152.
 6. **Hasson-Ohayona, I., Mashiach-Eizenberg, M., Elhasid, N., Yanos, P., Lysaker, P., Roe, D.** (2014). Between self-clarity and recovery in schizophrenia: reducing the self-stigma and finding meaning. *Comprehensive Psychiatry*, 55, 675-680.
 7. **Stopa, L., Brown, M., Luke, M., Hirsch C.** (2010). Constructing a self: The role of self-structure and self-certainty in social anxiety. *Behaviour Research and Therapy*, 48, 955-965.
 8. **Wu, J., Watkins, D., Hattie, J.** (2010). Self-concept clarity: A longitudinal study of Hong Kong adolescents. *Personality and Individual Differences*, 48, 277-282.

REFERENCES

1. **Anderson, R., Worthington, L., Anderson, W., Jennings, G.** (1994). The Development of an Autonomy Scale. *Contemporary Family Therapy*, 16(4).
2. **Butzer, B., Nicholas A. Kuiper, N.** (2006). Relationships between the frequency of social comparisons and self-concept clarity, intolerance of uncertainty, anxiety, and depression. *Personality and Individual Differences*, 41, 167-176.